

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет економічних наук
Кафедра економічної теорії

Кваліфікаційна робота
освітній ступінь – бакалавр

на тему: **«Міграція в Україні та зміни їх детермінант у передвоєнний та
воєнний період»**

Виконав: студент 4-го року навчання,
Спеціальності
051 Економіка

Кучеренко Анастасія Ігорівна

Керівник: Курило Ірина Олексіївна

Рецензент _____
(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота захищена з оцінкою _____

Секретар ЕК _____

«_____» _____ 20____ р.

Київ – 2023

Зміст

Вступ	3
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ МІГРАЦІЇ	5
1.1 Теоретична сутність міграції, її класифікація та види	5
1.2 Міграційні процеси в системі соціально-економічного розвитку України	7
1.3 Історія української міграції до і після становлення її незалежності. Причини та методи регулювання міграційного руху.....	12
Висновки до 1 розділу.	16
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ В ПЕРЕДВОЄННИЙ ЧАС ТА У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	17
2.1 Міграція в Україні (пострадянський період).....	17
2.2 Трудова міграція, причини її виникнення та наслідки. Країни призначення українських трудових мігрантів.	19
2.3 Міграційний рух в Україні 2014-2022рр. Політична міграція.	24
2.4 Міграція в Україні у воєнний період.	29
2.5 Куди їдуть біженці?	33
Висновки до 2 розділу.	37
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПОВЕРНЕННЯ МІГРАНТІВ В УКРАЇНУ.	38
3.1 Причини та наслідки масштабної міграції.	38
3.2 Шляхи оптимізації міграційних процесів.	40
Висновки до 3 розділу.	43
Висновки	45
Додатки.....	47
Список використаних джерел:	53

Вступ

Актуальність проблеми. Міграція - складне і багатогранне явище яке має значні соціальні, економічні та політичні наслідки для окремих людей, громад і країн. Наразі це надзвичайно актуальна постійна проблема для багатьох частин світу, включаючи Україну. Важливо щоб долаючи міграційні виклики політики застосовували цілісний та багатогранний підхід, який враховував би економічні, соціальні, політичні та гуманітарні аспекти міграції.

Об'єкт дослідження: міграційні процеси в Україні та зміни їх детермінант.

Предмет дослідження: міграція, особливості міграційних процесів в Україні.

Мета і завдання: дослідження явища міграції, її вплив, фактори спричинення та їх зміни.

Відповідно до мети завданнями роботи є:

- Дослідити поняття міграції як економічного явища;
- Простежити історію змін міграційного руху в Україні;
- Провести аналіз рівня міграції на регіональному на національному рівні;
- Проаналізувати фактори, які впливають на рішення людей мігрувати, та знайти шляхи їхнього повернення назад;
- Запропонувати ідеї щодо вирішення проблеми міграції;

Міграція - неминучий процес глобальної економіки. Люди змушені мігрувати під впливом численних факторів, включаючи економічні, політичні, демографічні та екологічні явища.

Погіршення економічних умов або політичні заворушення можуть «виштовхнути» мігрантів з рідних країн. І, навпаки, їх часто приваблюють до місць призначення з високою зарплатнею, хорошим медичним обслуговуванням, досконалою системою освіти або схожістю мов.

Приймаючи відповідні рішення люди порівнюють чисті вигоди від міграції з витратами. Вони також враховують і інші фактори, зокрема кращі зручності та

демократичну політичну систему. У період з 2010 по 2020 рік кількість мігрантів у світі збільшувалася на 5,1 мільйона щороку.

Багато людей висловлюють бажання мігрувати у разі можливості. Розуміння ключових детермінант міграційних моделей має важливе значення при розгляді наслідків імміграційної політики. Здійснення міграційної політики без урахування різних механізмів, які рухають потоки мігрантів є помилковим і може призвести до непередбачуваних наслідків.

Російська агресія спричинила масову міграцію українського населення що значно впливає на національну економіку України та економіки приймаючих країн. Рішення людей щодо повернення залежить від безпеки, соціальної інфраструктури та економічних умов у країні. З метою запобігти хвилі економічної еміграції громадян України, яка виникла у результаті війни, та знайти шляхи їхнього повернення важливо проаналізувати фактори, які зазвичай впливають на рішення громадян щодо міграції.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ МІГРАЦІЇ

1.1 Теоретична сутність міграції, її класифікація та види

Міграція - визначається як переміщення з однієї країни, місця або місцевості в іншу в пошуках кращих можливостей для життя. Складовими цього руху є еміграція та імміграція. При переміщенні людей з одного місця на інше, термін "місце походження" відноситься до території, звідки вони мігрують, тоді як "місце призначення" описує територію, куди вони збираються мігрувати. Мігрантом називається особа, що здійснює міграцію. Міграція людей має різні масштаби: від переїзду з родинного будинку в особисте житло до переміщення між регіонами, містами або селищами. Більш того, міграція може охоплювати переміщення через національні кордони, як коли ми мігруємо між країнами. Міграція класифікується за ознаками, основні з яких це : **внутрішня та зовнішня міграція**. [15]

Внутрішня міграція – зміна місця перебування або проживання у межах однієї країни. Яскравий приклад такої міграції люди які переїхали з одного регіону в інший після 24.02 і яким надано статус Внутрішньо Переміщеної Особи (ВПО).

Зовнішня міграція – це виїзд за межі країни з різних причин. Вона поділяється на дві групи: еміграцію та імміграцію .

Еміграція – це виїзд з однієї країни до іншої на певний термін або з метою постійного проживання.

Імміграція - це в'їзд до країни з іншої країни так само на певний термін часу або з метою подальшого проживання.

За тривалістю міграція поділяється на: сезонну, маятникову, тимчасову та постійну.

За формами організації міграція буває добровільна і примусова, організована та некерована, легальна та нелегальна.

За причинами міграція також ділиться на кілька типів за чинниками: економічна, політична, стихійна, освітня, туристична.[15]

Існує кілька видів міграції, кожна з яких має свої особливості та мотивацію. Ось деякі з найпоширеніших типів міграції:

- Економічна міграція
- Вимушена міграція
- Сімейна міграція
- Міграція на навчання
- Екологічна міграція
- Міграція пенсіонерів

Загалом, розуміння різних типів міграції є важливим для розробки ефективної політики та стратегій для управління переміщенням людей через кордони.

Для чого люди мігрують?

Для роботи та можливостей, для бізнесу.

У деяких випадках люди мігрують, знаючи або сподіваючись, що вони матимуть більше можливостей у своїй галузі, ніж удома. Інші мігрують після того, як їм уже запропонували роботу.

Для навчальних цілей.

Деякі студенти навчаються за кордоном, щоб знайти кращі можливості для навчання, ніж у їхніх країнах, тоді як інші просто хочуть відчувати гострі відчуття від життя в захоплюючому новому місці.

Високий рівень життя.

Переходячи до іншої нації, ви шукаєте вищого рівня життя. Не тільки про гроші, але й про чистіше, здоровіше та кращу якість життя.

Шлюб. У сучасному світі відносини на відстані в моді. Але для пар, які готові зробити наступний крок до побудови спільного майбутнього і сімейного життя, міграція, щоб бути разом, є очевидним вибором.

Щоб уникнути конфлікту чи насильства.

У багатьох країнах сім'ї та окремі особи, які іммігрують, щоб уникнути конфліктів, таких як війна та насильство, можуть розглядатися для отримання статусу біженця або притулку.

1.2 Міграційні процеси в системі соціально-економічного розвитку України

Причини міграції Українського населення

У передвоєнний період в Україні існували різні причини міграції, включаючи:

- Економічні причини: багато людей переїжджали в міста або за кордон для отримання кращих можливостей заробітку.
- Політичні причини: багато людей мігрували через політичну нестабільність в країні, особливо після введення тоталітарного режиму в 1920-х та 1930-х роках. Багато людей, які мали різні політичні погляди, були змушені виїжджати за кордон, щоб уникнути репресій.
- Етнічні причини: багато людей мігрували через етнічні конфлікти
- Екологічні причини: багато людей мігрували через екологічні катастрофи, такі як забруднення повітря або води, а також через стихійні лиха, такі як повені чи засухи.
- Соціальні причини: багато людей мігрували через соціальні проблеми, такі як бідність, безробіття, відсутність доступної медичної допомоги чи освіти.

Загалом, причини міграції в Україні в передвоєнний період були дуже різноманітні і пов'язані з різними аспектами життя в країні.

Воєнний період в Україні, зокрема з 2014 року, був і є періодом активної міграції населення. Основними причинами міграції в цей період є:

- **Безпека:** Військові дії, терористичні акти, насильство та порушення прав людини стали основними причинами міграції зі східних та південних регіонів України до інших регіонів країни, а також за її межі.
- **Економічні причини:** Конфлікт та військові дії призвели до зниження рівня життя та зростання безробіття на окупованих територіях та у регіонах, що прилягають до лінії фронту. Багато людей виїхали з метою знайти роботу та кращі умови для життя.
- **Політичні причини:** Нестабільна ситуація в країні та конфлікт з росією, що спричинили кризу відносин між державами, також призвели до міграції громадян. Багато українців виїхали з метою політичного притулку та захисту прав та свобод.
- **Недостатня доступність освіти та медичних послуг:** Мігранти з військової зони та окупованих територій також шукали кращі умови для навчання своїх дітей та отримання медичної допомоги.

Всі ці причини призвели до значного зростання кількості міграційних процесів в Україні в воєнний період.

Плюси та мінуси міграції[14]

+	-
Збільшення різниці в доходах між країнами часто призводить до збільшення потоків мігрантів.	Жорстка міграційна політика є обмеженням у прийнятті міграційного рішення.
Сильні мігрантські мережі історично відігравали велику роль у збільшенні потоків мігрантів.	Погіршення політичних та екологічних умов за кордоном та/або покращення умов удома може призвести до зменшення міграції.
Податкова та державна політика трансфертів (наприклад, системи соціального забезпечення, охорони	Демографічні фактори, такі як вік, освіта, сімейний стан і мова,

здоров'я та освіти) можуть привабити мігрантів.	впливають на бажання людини мігрувати.
Міграція служить формою страхування для домогосподарств, і бажання переказувати доходи з-за кордону може бути частиною рішення домогосподарства мігрувати.	Витрати на міграцію є ключовими для прийняття рішення про міграцію, вони приймають різні форми (наприклад, транспортування, пошук роботи, візові збори) і часто змінюються залежно від відстані.

Економічна вигода від міграції полягає в збільшенні доходу, отриманого в результаті міграції, або різниці між доходами країни походження та приймаючої країни. Робітники з менш розвинених країн часто шукають кращих умов праці і вищих заробітних плат, які зазвичай можна знайти в країнах з більш високим рівнем розвитку. Тому різниця в доходах є важливим фактором, який пояснює міграційні потоки за певний період.[14]

Низький рівень доходу може «виштовхувати» мігрантів з рідної країни, а високий рівень доходів притягує їх до певної країни чи регіону. Фактори підштовхування включають умови, що змушують людей покинути свою країну, тоді як фактори притягування створюють умови, які спонукають людей виїхати в певну країну..[14]

Фактори підштовхування і фактори притягування[14]

Фактори підштовхування(економічні)	Фактори притягування(економічні)
Бідність/низькі доходи	Сильне економічне зростання
Високі податки та ціни	Технології та інновації
Перенаселення	Дешевше проживання
Фактори підштовхування (не економічні)	Фактори притягування (не економічні)

Корупція	Культура і мова
Рівень злочинності	Сім'я та близькі
Кліматичні умови та екологія	Права і свобода
Війни чи гноблення	Зручності

В міграції відіграють роль сили підштовхування та притягування, але різниця в доходах між країнами має більший вплив на притягування мігрантів, ніж сили підштовхування. З часом зміни в доходах можуть змінювати потоки мігрантів. Збільшення різниці в доходах стимулює міграцію, тоді як зменшення різниці в доходах зменшує привабливість міграції. Це пояснюється тим, що зі зростанням доходу в приймаючій країні або зменшенням доходу в країні походження менше працівників мають стимул переїжджати за кордон. [14]

Мінливість доходів також впливає на рішення щодо міграції. Працівники надають перевагу більш стабільним джерелам доходу, особливо в країнах, де відсутні або недостатньо розвинені кредитні ринки.[14] У дослідженні бідності населення, яке я проводила в рамках моєї курсової роботи, було висвітлено питання заробітку. У зв'язку з відсутністю робочих місць, бідні люди вирішують створювати свої власні підприємства. Для них хороша робота означає стабільне джерело доходу, на яке можна розраховувати тривалий час. Коли їм ставлять питання про майбутнє їхніх дітей, представники малозабезпечених верств висловлюють надію, що їх діти зможуть отримати роботу в державному секторі, який вони сприймають як гарантію надійності. Економічна теорія вказує на те, що люди можуть заощаджувати або позичати, щоб згладити потоки своїх доходів, але в деяких країнах доступ до кредитних ринків обмежений. Крім того, країни з високою нерівністю доходів часто мають великі розриви між зарплатами для високо кваліфікованих працівників та низько кваліфікованих робітників.

Подібно до рівнів доходу, розподіл доходу може працювати як стимулюючий або притягуючий фактор. Нерівність у доходах також може стимулювати міграцію висококваліфікованих осіб: індивіди з високим рівнем освіти можуть переїжджати в країни, де вони можуть отримати більшу винагороду за свої знання і навички.

1.3 Історія української міграції до і після становлення її незалежності. Причини та методи регулювання міграційного руху.

Українська міграція до і після 1991 року

В радянські часи міграція розглядалася як засіб державного регулювання та перерозподілу робочої сили, з метою забезпечення балансу між пропозицією та попитом на робочу силу. Однак, через жорстку цензуру були обмежені можливості публікації міграційної статистики та досліджень.

Після отримання статусу незалежності в 1991 році, Україна стала важливою країною як для імміграції, так і для еміграції через особливості свого географічного положення у центрі Європи. Багато мігрантів використовують традиційний маршрут через Україну до країн Європейського Союзу. Також внаслідок внутрішнього обміну (який не завжди був добровільним) населенням в СРСР, виникли особисті зв'язки з населенням сусідніх країн.[3]

Депортації та репресії

Міграційна політика в СРСР була спрямована на розселення великої кількості людей на віддалених територіях і змішування різних етнічних груп, таким чином вони намагалися створити унітарну державу з новою історичною спільнотою, так званим «радянським народом».

Поїздки та переміщення за межі СРСР були обмежені та суворо контролювалися. Противників цієї ідеї та радянського режиму переселяли у відділені кутки країни.

Наприклад у 1939 році після анексії територій Західної України 10% її жителів було переселено, щоб забезпечити умови колективізації села. У 1944 році з Криму було депортовано близько 200 тис. кримських татар, а також представників інших національностей(болгари, вірмени, греки). Також після

війни через участь у національно-визвольному русі із Західної України було депортовано ще 300 тис. населення. [3]

Така політика радянського уряду призвела до зростання внутрішньої міграції, але майже викоренила зовнішню.

Трудова міграція

Подальшу міграцію населення можна простежити за часів хрущовської відлиги 1960-х років. Вона здійснювалася шляхом проведення державних кампаній з освоєння цілинних земель і мінеральних ресурсів на сході та півночі. Обізнаних робітників у цій галузі було мало, тому було прийнято рішення переселити значну кількість населення у віддалені та малонаселені райони СРСР. Згідно з міграційною типологією, яку застосовували українські дослідники, міграція всередині України вважалася внутрішньою, а переїзд до інших радянських республік – зовнішньою.

За тодішніми показниками міграції населення найбільш активні міграційні рухи спостерігалися у Донецько-Дніпропетровській промисловій зоні та сільськогосподарських регіонах південного сходу. Найнижчий показник був у західних областях країни, середній – у центральних. Більшу частину складали переселення міжміського типу, третину становила міграція із села в місто і близько 10% переміщення жителів між сільськими районами. Зовнішня міграція була незначною і стосувалася в основному обміну спеціалістами та експертами.[3]

У радянські часи міграція полягала в основному в переміщенні робочої сили, хоча фактично Україна не могла забезпечити всі потреби СРСР повністю. Міграція вважалася позитивним явищем, яке призвело до змін як у соціальній структурі так і в освітній, зокрема відіграло роль у встановленні ближчих зв'язків між представниками різних національностей та культур. Заселення нових територій призвело до покращення умов проживання та технічного

прогресу, таким чином влада намагалася вирівняти прогалини у розвитку різних регіонів країни і поступово зменшити інтенсивність міграції.

Організоване переселення

Всього було три типи організованого переселення.

Перший датувався за часів російської імперії та в перші десятиліття радянської влади і становив 7-11% від усіх організованих переселень.

Особливістю цього переселення було заселення людей у місцевості з більшими земельними ресурсами, щоб уникнути перенаселення на вже і так густонаселених територіях. Найбільше населення було переселено із заходу та центру України в південні степові райони республіки або за межі території України. Так, з 1961 по 1975 рік було переселено 100 тис. осіб, з них 62% до Криму.[12]

Другий тип датується початком 1930-их років і становив 20-26% від усіх організованих переселень. [12]

Його суть полягала у переселенні населення за трудовими договорами – трудова міграція іншими словами.

Третій тип не досить сильно відрізнявся від другого, оскільки в його основу також покладалась мета переміщення робочої сили. Проте, варто зазначити, що відмінність таки була. І особливістю цього періоду стало залучення випускників технікумів та вищих навчальних закладів до роботи.[12]

Підсумовуючи все вище сказане хочу зосередити увагу також на тому, що не завжди всі переселення були вдалими, враховуючи той факт, що значна частина населення повернулася назад або просто «не прижилася» на новому місці. Дослідження часів 1968-1972рр. показують, що 16,7% мігрантів незабаром покинули призначене їм місце поселення (Янковська 1977)[13]. Ще один фактором стали умови проживання в нових місцевостях з яких мігрували не тільки переселенці, а й корінні жителі.

Міграція між Україною та країнами за межами СРСР

Міграція між Україною та країнами за межами СРСР почала зростати лише під час та після Другої світової війни, до цього зробити це було досить складно через внутрішню політику радянського режиму.

В період 1945-1946рр згідно з міжурядовою угодою з Польщею, півмільйона етнічних українців було переселено в Україну, а 800 000 етнічних поляків було вивезено з України до Польщі. Водночас 30 тис. чехів виїхали з Волині до Чехословаччини.[3]

Надалі імміграція з-за меж СРСР була суворо обмежена. Процедура виїзду за межі союзу була складною. Для початку потрібно було отримати дозвіл від влади на виїзд, що надавався лише за наявності запрошення від родичів, а іноді й не надавався. Тому більшість людей яка виїхала, були представниками інших національностей.

Прогрес можна простежити з початком 1970-их років, коли під тиском світової спільноти умови для еміграції вимушено було пом'якшено.

Попри це відсоток міжнародної міграції становив трохи більше 1% від загальної міграції. Подальше його зростання відбулося під час епохи перебудови, тоді показник становив 2,7% від загального обсягу міграційних потоків у 1989 році.[3]

Висновки до 1 розділу.

Міграція в Україні має довгу історію, протягом минулих століть українці переїжджали до інших країн з різних причин, включаючи економічні, соціальні та політичні фактори. До початку Другої світової війни, Україна була частиною СРСР, і міграційні процеси відбувалися в основному в межах Союзу. Тоді головними міграційними потоками були переселення в рамках індустріалізації та колективізації.

Міграція радянських часів полягала здебільшого в депортаціях або в політичних еміграціях, після Другої світової війни багато українців були змушені переїжджати на захід через репресії і труднощі в розвитку економіки. У той час також відбувалася активна міграція зі східних регіонів України до міст на заході та до росії.

Після розпаду радянського союзу міграційний рух зазнав значних змін. Внутрішня міграція перетворилася на зовнішню. Люди масово мігрували як всередині, так і за кордон колишньої території радянського союзу.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ В ПЕРЕДВОЄННИЙ ЧАС ТА У СУЧАСНИХ УМОВАХ

2.1 Міграція в Україні (пострадянський період).

Розглядаючи термін «міграція» в українському контексті ми зазвичай маємо на увазі – трудову міграцію, яка є основним типом міграції українського населення. Дослідження, які проводилися протягом двох останніх десятиріч серед вибірових груп мігрантів з конкретних регіонів показують, що міграція була стратегією виживання в часи економічної кризи та перехідного періоду.

Напередодні та під час розпаду СРСР(1989-1991рр) в Україну повернулося близько 2,4млн. населення із Росії, Казахстану та інших сусідніх держав. Депортовані громадяни та їхні сім'ї, а також репресовані і політичні в'язні повернулися на Батьківщину: 250 000 кримських татар, болгар, вірмен і греків повернулися до Криму, а понад 2000 німців переселилися на південь України. Проте, греки, євреї та поляки, які мали родичів за кордоном, почали покидати територію України у період з 1987 по 1990рр. Наприклад, у 1990 році було видано 68 000 дозволів на виїзд до Ізраїлю.[1]

Після того як Україна стала незалежною (1991–1993) міграційний рух мав характер «мобільності» різних національних меншин.

Період міграції у 1991-1993 рр дослідники називають «імміграційним бумом», кількість населення, що повернулося становила півмільйона(566,1 тис.) осіб, при цьому народжуваність залишалася негативною. Впродовж 1991-2008рр в Україну з країн СНД, Балтії та далекого зарубіжжя прибуло 2млн. 34,2 тис населення, в той час як виїхало 2млн. 51,5тис осіб.[1]

Сальдо міждержавної міграції набуло від'ємного значення і становило – 17,3тис.осіб. Україна зазнала значних втрат в період з 1992-2010рр, прибуття репатріантів мало серйозні політичні наслідки та міжнародний резонанс. Спостерігається зниження показника міграційної активності на внутрішньо регіональному та міжрегіональному рівнях. У 2007 році у межах областей

країни змінили місце проживання – 435,8 тис. осіб, що на 29% менше станом на 1991р – 594,2 тис. осіб; 2000р – 461,9 тис.осіб.[1]

Також зменшився показник інтенсивності обміну населення між регіонами країни, у 2007 році на постійне проживання до інших регіонів прибуло всього 276тис.осіб, що на 26% менше, ніж у попередні роки.[1]

Міграція, як суспільне явище потребує чіткого регулювання з боку держави, інакше вона набуває хаотичного характеру і перетворюється у неконтрольовану соціальну систему. У разі подальшого розвитку стихійної міграції держава може зазнати небажаних наслідків, таких як у період з 1994-2004рр, коли сальдо зовнішньої міграції в Україні набуло від’ємного значення.

Впродовж згаданих вище одинадцяти років на постійне проживання в Україні іммігрувало 903,8 тис. осіб, в той час як емігрувало 568тис. осіб.

Від’ємне сальдо зовнішньої міграції склало – 664, 6 тис.

На цьому тлі з 1994-2007рр чисельність населення зменшилася на 5,4 млн. осіб через депопуляційні процеси, 0,7млн. з яких через від’ємне еміграційне сальдо.[1]

Загальна динаміка чисельності населення формується за двома інтегральними чинниками:

- Природній і міграційний приріст
- Скорочення

Дія цих чинників в Україні має одновекторний характер і призводить до скорочення чисельності населення. Ситуація ускладнюється також погіршенням вікової структури населення внаслідок еміграції молодого репродуктивного покоління. Зменшення народжуваності і висока смертність населення компенсувалася міграційним приростом, але вже у 2008 році, через посилення депопуляційних і міграційних процесів чисельність населення зменшилася більше ніж на 6млн. осіб.[1] Водночас це має вплив на подальший

розвиток економіки держави. Демократія у суспільстві та державному уряді призвела до вільного переміщення населення між країнами у пошуках кращого життя. Що свідчить про те що людина не може реалізувати свій потенціал на Батьківщині. Як наслідок країна втрачає інтелектуальний потенціал і робочу силу, і це робить державу вразливою та шкодить її національній безпеці.

2.2 Трудова міграція, причини її виникнення та наслідки. Країни призначення українських трудових мігрантів.

Основним чинником трудової міграції українців є низька заробітна плата, а головним чинником спонукання в країнах призначення є очікувані вищі заробітки. На це вказують останні дослідження причин української трудової міграції на основі різних джерел. Дослідження, здійснені на основі інтерв'ю з українськими мігрантами та фокус-групових обговорень з українцями вдома, підтверджують, що різниця в заробітній платі не є єдиним фактором міграції. Було виявлено також проблеми стабільності заробітків та високий ризик безробіття в Україні, особливо в неформальному секторі. [4] У зв'язку з цим багато українців уже обрали довгострокову трудову міграцію до європейських країн або розглядають її можливість.

Україна має вигідне географічне положення у серці Європи на перетині міжнародних шляхів транзитної міграції з країн СНД, Близького Сходу та Південно-Східної Азії. Завдяки цьому нелегальні мігранти переміщуються між країнами під виглядом туристів. У середньому на кордонах з Україною затримують 5-7 тис. громадян на рік.[1]

У 2000-2007рр. понад 600 тис. жінок віком від 18-28 років виїхали з України з метою подальшого працевлаштування. Під прикриттям агентства з працевлаштування, знайомств, шоу-бізнесу працювали ділки міжнародного сексбізнесу, які здійснювали торгівлю жінками. Не зважаючи на статтю Кримінального кодексу України ухвалену у 1998р, що передбачає покарання кожного за торгівлю людьми, Україна разом із росією та Литвою розділила лідерство як експортери живого товару.[1] Погіршення економічної ситуації та

військові дії на Сході України у 2017 році призвели до нового спалаху торгівлі людьми. За даними МОМ(див. Додаток Е, Додаток Ж) від торгівлі людьми постраждали – 1259 осіб. [9] Також багато осіб постраждали від трудової експлуатації, яка є переважаючою і від якої страждають переважно чоловіки.

Низький рівень доходів став більш важливою причиною для пошуку роботи за кордоном, ніж безробіття. Такий детермінант як безробіття збільшує імовірність тимчасової трудової міграції, однак у результаті проведених опитувань дослідники зробили висновок, що більшість безробітних не мігрували.

Оцінки, засновані на дослідженні трудової міграції, показують, що з 1,3 мільйона трудових мігрантів у 2007–першій половині 2008 року лише 37,2% не були працевлаштовані до виїзду за кордон, тоді як решта мали роботу в Україні, але були незадоволені своєю заробітною платою.[2]

Цей аргумент також підтверджується аналізом міграційних намірів серед безробітних шкільних вчителів в Україні, четверо з семи опитаних безробітних вчителів шукали роботу за кордоном, сімейні обставини, відсутність грошей на фінансування переїзду за кордон і страх перед невідомістю є одними з найбільш часто згадуваних факторів, які перешкоджають реалізації міграційних намірів серед безробітних, які були опитані.[2]

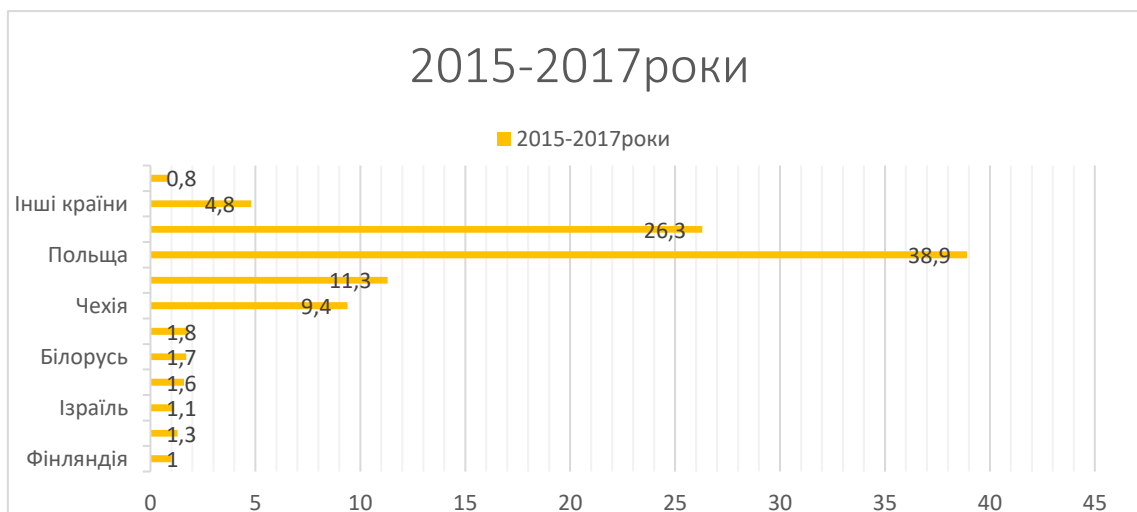
Країни призначення українських трудових мігрантів

Наступне питання що цікавить дослідників це причини чому українці, шукаючи кращих економічних можливостей, їдуть до росії, Польщі, країн Східної чи Південної Європи. Згідно з економічною теорією, очікується, що вони поїдуть туди, де матимуть чистий прибуток, наприклад, до Австрії, Німеччини чи скандинавських країн, які є відносно близькими до України і де дохід і можливості працевлаштування набагато кращі.

Табл. 2.1. «Країни призначення українських трудових мігрантів» (за результатами аналізу даних МОМ та Держстату України.)[16]

Табл. 2.2. «Основні країни призначення українських трудових мігрантів в 2015-2017рр.[16,]

Провівши аналіз факторів, що впливають на міграційні рішення українців, дослідники дійшли до висновку, що люди обирають напрямки міграції не тільки на основі економічної вигоди. Вони також враховують культурний капітал (мову, традиції, освіту) і соціальний капітал (зв'язки з людьми та установами), що полегшують пошук роботи та проживання за кордоном. Це дозволяє їм уникнути ризиків і максимізувати користь від міграції. Водночас понад 20% респондентів назвали досить важливими причинами відносну легкість отримання віз, дозволів на роботу і проживання та нелегальний в'їзд до країни поточного призначення.[2]

Аналізуючи таблицю (див. Додаток Б), можна зробити наступні висновки:

За формою трудового договору:

- З 2007 по 2017 рік частка українських трудових мігрантів з письмовим трудовим договором коливалася від 38,3% до 38%, а з усною формою або статусом невизначеного - від 61,7% до 62%.
- В 2010-2012 роках більше українських трудових мігрантів працювали за усною формою або статусом невизначеного (62%), ніж за письмовим договором (38%).

За країнами перебування:

- У період з 2007 по 2008 рік найбільша частка українських трудових мігрантів працювала в Угорщині (68,1%) та Іспанії (52,2%).
- З 2015 по 2017 рік найбільша частка українських трудових мігрантів працювала в Португалії (71,9%), а найменше - у російській федерації (18,9%).
- З країн Європейського Союзу найбільша частка українських трудових мігрантів з письмовим трудовим договором працювала в Німеччині (52,9%), а з усною формою або статусом невизначеного - у Італії (51,3%).
- У США та Фінляндії українські трудові мігранти працювали лише за письмовим договором.

Окремою темою для розгляду є питання економічно обумовленої міграції українців. Довгострокові міграційні потоки з України зменшилися, особливо серед висококваліфікованих спеціалістів, що надають наукомісткі послуги. Фахівці з ІКТ отримують кращі можливості працевлаштування в Україні завдяки зростанню аутсорсингу іноземними компаніями. З іншого боку, все більше студентів і молодих дослідників шукають кращі можливості для навчання та професійного розвитку за кордоном. Наприклад, згідно з Інститутом статистики ЮНЕСКО кількість мобільних студентів з України, які навчаються за кордоном зросла з 25 826 (або 0,94% від загальної кількості студентів вищої освіти в Україні) у 2006 році до 38 666 (або 1,62%) у 2012 році.[2]

Натомість інтенсивність міграції серед менш кваліфікованих українців, які шукають роботу за кордоном, не зменшилася, а видозмінилася. За результатами опитування осіб працездатного віку, проведених у 2007 та 2011 роках, більшість українців стали надавати перевагу короткостроковій та циркулярній міграції, переважно до сусідніх країн, таких як росія та Польща, чий ринок праці не постраждав від кризи.[2]

Що стосується зворотної міграції, мало хто з українців, які кілька років працювали в країнах Південної чи Західної Європи, вирішили повернутися. Економічна рецесія та зниження попиту на робочу силу змусили довготермінових трудових мігрантів з України розглянути питання про самозайнятність або сектори, які менш чутливі до коливань ділового циклу; деякі з тих, хто працював легально і втратив роботу через кризу, перейшли на соціальне забезпечення. Наприклад, починаючи з 2003 року тисячі українців покинули Португалію, шукаючи кращих доходів і можливостей працевлаштування в інших європейських країнах, таких як Іспанія, Франція чи Великобританія. [2] У той же час такі сектори, як догляд, домашнє господарство чи послуги, майже не постраждали від кризи, що дозволило українцям зберегти свою роботу.

Міграція була важливою проблемою в Україні в 2010 році. Багато людей покинули Україну в пошуках кращих економічних можливостей, а інші приїхали для роботи або шукати притулку. Україна також постраждала від світової економічної кризи, яка призвела до зменшення грошових переказів від українських мігрантів, які працюють за кордоном. Це спричинило негативний вплив на економіку країни, оскільки грошові перекази були важливим джерелом доходу.

Оплата праці та активи відображають загальну економічну ситуацію в країні, а перекази трудових мігрантів можуть бути важливим джерелом додаткового доходу для окремих родин. Значні обсяги переказів трудових мігрантів відіграють важливу роль у пом'якшенні наслідків криз для країн-донорів

робочої сили. У порівнянні з іншими фінансовими потоками, перекази є стійкими, оскільки трудові мігранти стараються допомогти своїм родичам у складних періодах. Під час глобальної фінансової кризи обсяги грошових переказів до України зменшився на 12%.

Крім того, Україна зіткнулася зі значною кризою біженців через конфлікт у сусідніх країнах, таких як Сирія та Ірак. Тисячі біженців із цих країн шукали притулку в Україні, створюючи тиск на ресурси та інфраструктуру країни.

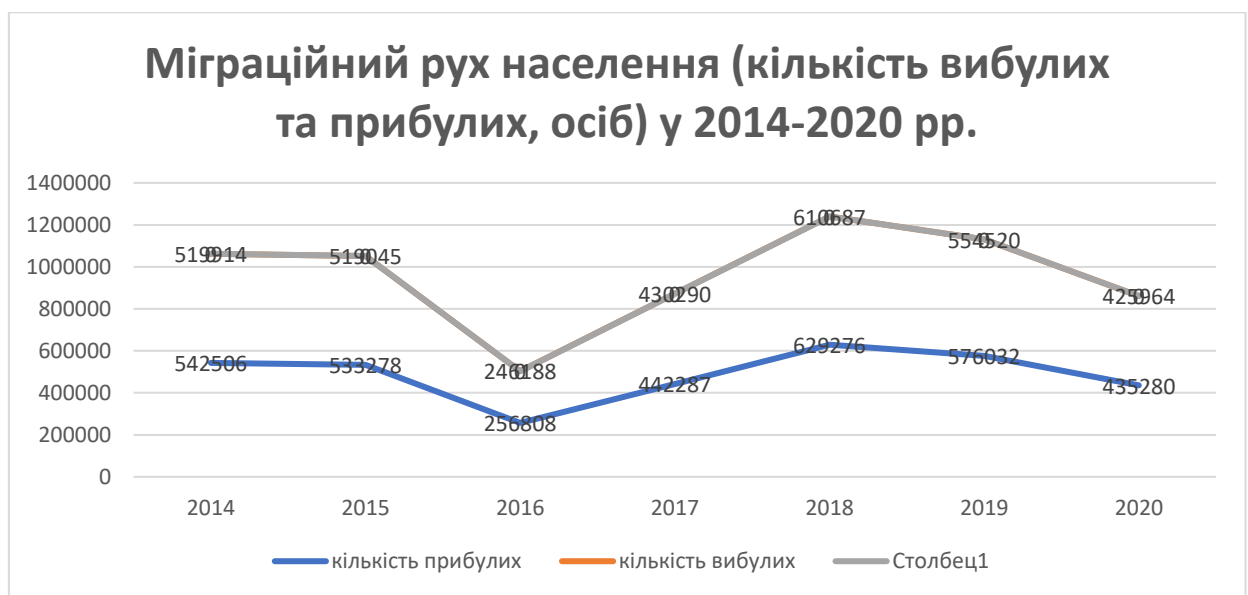
2.3 Міграційний рух в Україні 2014-2022рр. Політична міграція.

Міграція була критичною проблемою в Україні у 2014 році через політичну кризу та військовий конфлікт. Як наслідок кількість іноземних громадян, які в'їжджали в країну, у 2014 році зменшилася на 28% порівняно з попереднім роком, а в 2015 році - ще на 32%. Також помітно зменшилася кількість тимчасових працівників і ділових відвідувачів.[9] Внаслідок конфлікту на Сході України, більш ніж 1,5 мільйона людей були змушені покинути свої домівки, більшість з яких стала внутрішньо переміщеними особами (ВПО). Це створило значне навантаження на ресурси та інфраструктуру України, багато людей зіткнулися з труднощами в доступі до основних потреб, таких як їжа, вода та медичне обслуговування. Переміщення такої кількості людей як наслідок створило значний тиск на український уряд, пов'язаний із забезпеченням потреб тих, хто постраждав від конфлікту. Це, в свою чергу, призвело до політичної нестабільності в країні і призвело до виникнення так званого феномену «раптової бідності», коли внаслідок військового конфлікту люди опинилися за межею злиднів. Більшість з них становили ВПО, що постраждали внаслідок бойових дій. Крім того, конфлікт призвів до збільшення кількості біженців у 2014 році країну покинули близько 1,2 мільйона українців, а у 2015 році – близько 1,3 мільйона. Основними напрямками для українських мігрантів були Росія, Польща та Італія.[9]

Окрім проблем викликаних міграцією жителів Донбасу, впродовж 2014-2015рр економічна криза в Україні призвела до втрати економічного потенціалу та

зниження рівня життя населення. Внаслідок цього, спостерігалось зменшення рівня ВВП на 15,8%, скорочення обсягу виробництва промислової продукції - на 21,8%, а темпи зростання споживчих цін складали 60,9%, середньомісячна заробітна плата зменшилася на 23,3%. Крім раніше згаданого внаслідок збройного конфлікту Україна втратила значну частку людських та матеріальних ресурсів. [9]

Табл. 2.3. «Міграційний рух населення (кількість вибулих та прибулих, осіб) у 2014-2020 рр.»[9]

На основі порівняння даних (див. Додаток А) про кількість вибулих осіб з України у 2010 та 2020 роках, можна зробити наступні висновки:

- Загальна кількість вибулих осіб з України зросла з 2010 року на 36,7%, з 3,3 млн до 4,5 млн.
- Найбільше зростання кількості вибулих осіб відбулося в Західному регіоні України - на 60,5%. Найменше зростання спостерігається у Східному регіоні - на 11,3%.
- Найбільшу кількість вибулих осіб з України у 2020 році становлять жителі Центрального регіону (1,8 млн), на другому місці - Східний регіон (1,1 млн), на третьому - Західний регіон (0,9 млн), на четвертому - Південний регіон (0,7 млн) та на п'ятому - Північний регіон (0,01 млн).

- Найбільші відсоткові збільшення кількості вибулих осіб за останні десять років спостерігаються в Західному та Південному регіонах, де збільшення склало відповідно 60,5% та 50,9%.

Причини такого збільшення кількості вибулих осіб можуть бути різними, включаючи економічні, соціальні та політичні чинники, такі як низький рівень життя, безробіття, корупція, конфлікти та нестабільність у країні.

Укладена в травні 2017 року угода про безвізовий режим між Україною та країнами ЄС сприяла збільшенню міграційного потоку, проте з початком пандемії 2020 року пересування між країнами зазнало певних обмежень, що призвело до зменшення кількості мігрантів. [2]. У 2017 році 29,518 мігрантів легалізували свій статус в Україні. У наступному році, 2018, кількість зменшилася на 5% і склала 27,996 осіб. У 2019 році - 25,282 особи, що на 9% менше порівняно з 2017 роком. У 2020 році відбувся подальший спад, і кількість мігрантів, які легалізували свій статус, склала 18,316 осіб. Зробивши аналіз даних з 2017 по 2020 рік, спостерігається загальний спад кількості мігрантів, які легалізують свій статус в Україні.

Динаміка міграції з України до ЄС у період з 2017 по 2020 рр

Згідно з даними МОМ, кількість виданих дозволів на перебування громадянам України в країнах Європейського Союзу протягом періоду з 2017 по 2020 рік складала:

Табл. 2.4. «Кількість виданих дозволів на перебування громадянам України в країнах Європейського Союзу протягом періоду з 2017-2020р.»[17]

Роки	Кількість виданих дозволів на перебування
2017	663000
2018	637000
2019	757000

2020	601000
------	--------

Проаналізувавши дані можна зробити висновки, що за цей період кількість українців, які зверталися до країн ЄС з проханням видати дозвіл на перебування зростала до 2020р.

З одного боку, це може свідчити про підвищену міграційну активність українців і їх бажання переїжджати в країни Європейського Союзу для отримання кращих умов життя. З іншого боку, це може свідчити про економічну та соціальну нестабільність України, що змушує громадян шукати кращих можливостей за кордоном.

Основними причинами міграції населення України у 2017-2020рр були:

Економічні причини: низький рівень заробітної плати, високий рівень безробіття та невідповідність пропозиції робочих місць кваліфікації та очікувань працівників.

Політична нестабільність та військовий конфлікт на сході України.

Демографічні причини: старіння населення, низький рівень народжуваності, висока смертність.

Соціальні причини: низький рівень соціального захисту, відсутність можливості отримати якісну освіту, житло та інші соціальні послуги.

На сьогоднішній день тенденції міграції з України та її вплив на економіку країн викликають інтерес дослідників. Масова міграція українців до Польщі впливає на економіку країни та вимагає особливих дій державної влади та громадських інституцій Польщі. Структура мігрантів переважно жінки, діти та люди похилого віку.

За даними Посольства Республіки Польща в Україні (див. Додаток Є), кількість українців, які працевлаштовуються в Польщі, постійно зростає з 2017 року. Протягом останніх п'яти років (2017-2021), кількість українських працівників у Польщі майже не змінилася, що може свідчити про досягнення певної

стабільності на ринку праці країни. Прогнозоване збільшення кількості працевлаштованих українців свідчить про те, що Польща продовжує залишатися однією з основних країн-отримувачів українських працівників.

Проведемо порівняльний аналіз кількості українців, які зверталися за візами до Польщі протягом 2017-2021рр.

Порівняно з 2017 роком:

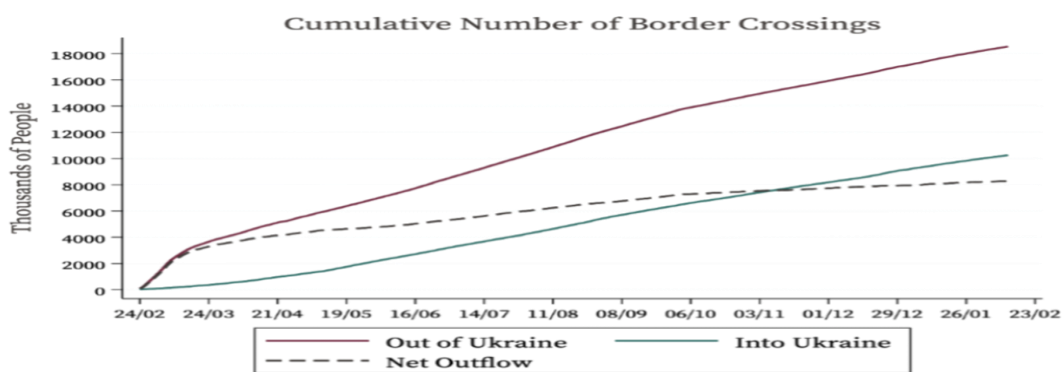
- Кількість українців, які зверталися за візами до Польщі в 2018 році збільшилась на 11,5%.
- Кількість українців, які зверталися за візами до Польщі в 2019 році збільшилась на 33,3%.
- Кількість українців, які зверталися за візами до Польщі в 2020 році зменшилась на 26,2%.
- Кількість українців, які зверталися за візами до Польщі в 2021 році збільшилась на 14,2%.

Отже, можна зробити висновок, що звернення українців за візами до Польщі мають тенденцію до збільшення, з піком в 2019 році, але зменшилися у 2020 році через пандемію COVID-19. У 2021 році кількість звернень знову збільшилась, але поки не досягла попереднього рівня.

2.4 Міграція в Україні у воєнний період.

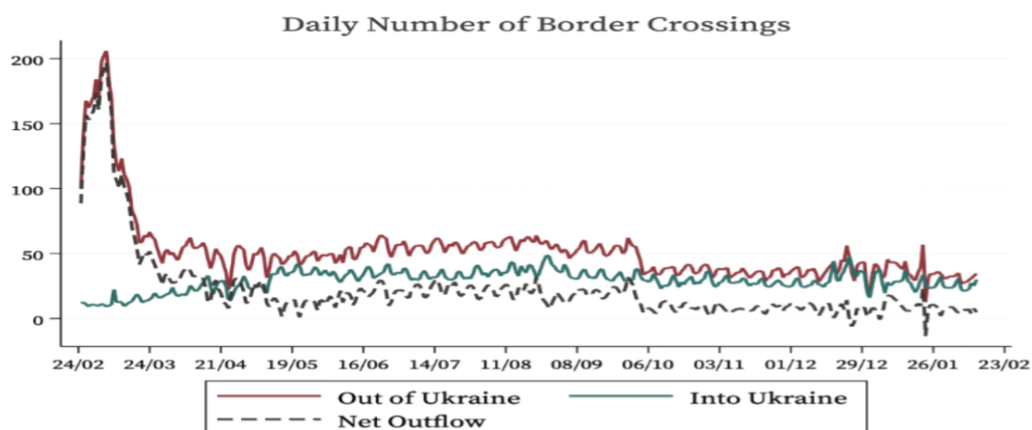
24 лютого 2022 року російська федерація почала повномасштабне вторгнення, що вплинуло на міграцію українського населення. В проміжку з 24 лютого 2022 року по 2 серпня 2022 року кордон перетнули 10 321 348 осіб. За даними, зібраними УВКБ ООН, близько 8,2 мільйона людей були переміщені з України до Європи. Це приблизно 20% населення України. Близько 20,4 мільйона людей покинули Україну, тоді як 11,9 мільйона з тих пір повернулися в країну.[10]

Рис.2.1. “Cumulative Number of Border Crossings”[10]

Найбільший відтік людей стався 7 березня, коли лише за добу з України виїхали понад 200 тисяч. Відтоді обсяг цих потоків біженців з України зменшився з кінця березня, і останнім часом близько 35 000 залишали Україну щодня.

Рис. 2.2. “Daily Number of Border Crossings” [10]

Кількість людей, які повертаються в Україну, зросла з приблизно 20 000 на день наприкінці березня до приблизно 30 000 на день до середини лютого.[10]

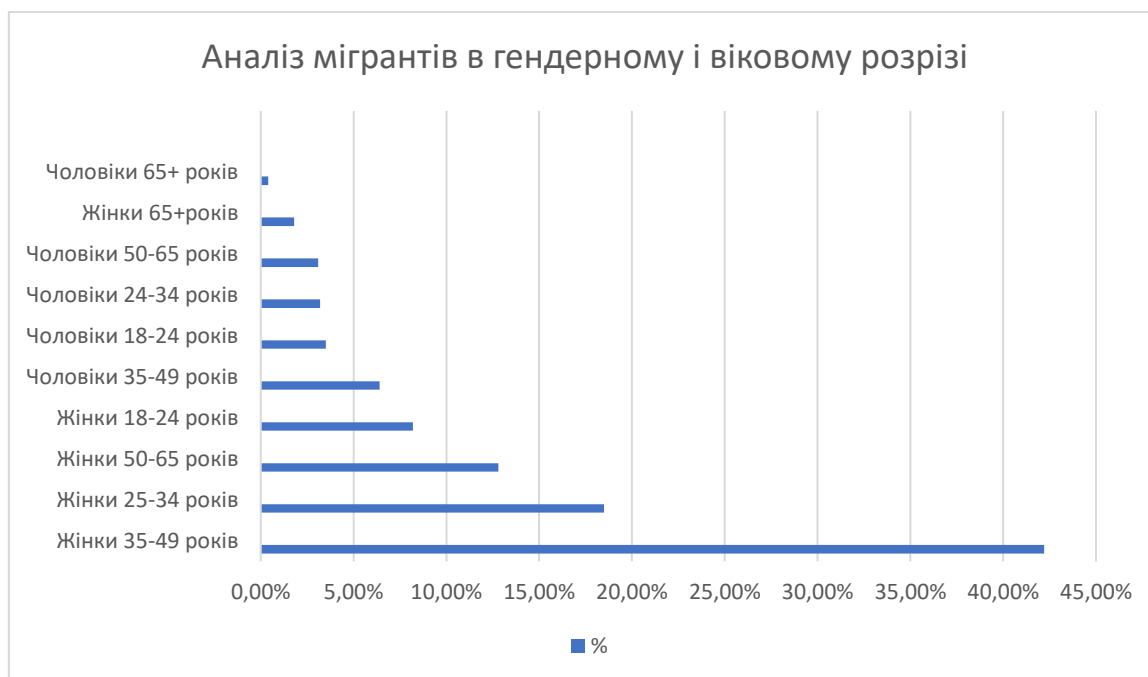
Вторгнення в Україну, суттєво вплинуло на міграційні структури українців.

По-перше, конфлікт призвів до збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні.

По-друге, конфлікт також призвів до збільшення кількості українців, які шукають притулку в інших країнах. Багато українців можуть шукати захисту від переслідувань, насильства чи інших порушень прав людини.

Дослідивши аналіз опитування на замовлення ЦЕС, ми розробили аналітику мігрантів в гендерному і віковому розрізі:

Табл. 2.5. “Аналіз мігрантів в гендерному і віковому розрізі” [18]

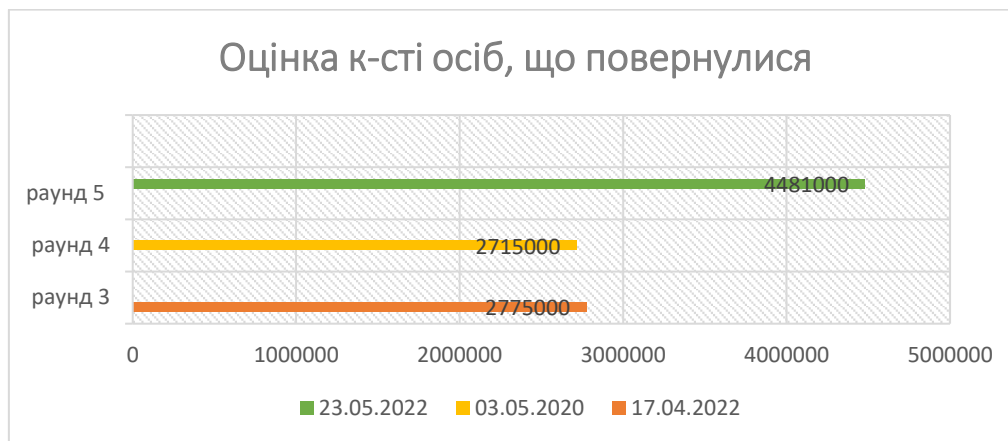

За результатами налізу можна зробити висновки:

- Переважну частину мігрантів становлять жінки віком 35-49 років;
- на кожну дорослу особу у вибірці припадає близько 1,07 дитини;

Щонайменше 12 мільйонів людей покинули свої домівки , повідомляє ООН. Більше п'яти мільйонів виїхали до сусідніх країн, а сім мільйонів людей все ще вважаються переселенцями в самій Україні.[6]

Табл. 2.6. «Оцінка к-сті осіб, що повернулися» [6]

Дані опитування, здійсненого шляхом телефонних дзвінків на випадкові номери показали, що 16,2% населення України були внутрішньо переміщеними особами станом на 23 травня 2022 року. Це становило понад 7 млн осіб. За період з 3 травня до 23 травня, кількість зменшилась на майже 900000 осіб, що становить 11% від загальної кількості. Проте серед тих, хто повернувся, 9% населення вказали, що вони готові знову виїжджати через війну. Це свідчить про те, що деякі з внутрішньо переміщених осіб, хоча і повернулися до своїх рідних місць, все ще вважають ситуацію небезпечною і нестабільною через тривалість конфлікту. [11]

4 березня 2022 року внаслідок безпрецедентного відтоку з України Європейська Рада проголосувала за активацію Директиви про тимчасовий захист, призначеної для швидкого надання допомоги переміщеним особам, які мають термінові потреби, такі як проживання, доступ до медичної допомоги, працевлаштування тощо. Протягом перших трьох місяців 3,4 мільйона реєстрацій для тимчасового захисту до EUAA. З того часу кількість реєстрацій сповільнилася до приблизно 55 000 на тиждень, що загалом становить понад 4,1 млн.[8]

Слід зазначити, що деякі особи можуть реєструватися більше одного разу. Щоб керувати цим обсягом переміщення, країни-члени ЄС та Європейська комісія скоординовано активізували свої антикризові та надзвичайні заходи ефективно розгортати ресурси, включаючи швидкий розподіл персоналу для надання допомоги в прийомі та процедури в'їзду на кордоні та використання екстреного фінансування для найневідкладнішої підтримки заходів.

2.5 Куди їдуть біженці?

В ООН зазначають, що станом на 4 липня 2022р. в Європі зафіксовано понад 5,2 мільйона біженців з України. Понад 3,5 мільйони осіб зареєструвалися для отримання статусу тимчасового проживання в іншій країні.

Результати опитування EUAA та ОЕСР щодо прибулих мігрантів з України (SAM-UKR) свідчать, що більшість респондентів, які походять з усіх областей України, виїхали в березні, рятуючись від військових нападів, та через страх стати мішенню особисто, страх сексуального насильства та позбавлення можливості задовольняти основні потреби.[8] Дані свідчать що більшість переміщених осіб були українцями (96 %), в основному це жінки тридцяти років, які переїздили з сім'єю, в т.ч дітьми. Найпоширенішими складнощами з якими вони стикалися під час переїзду були стрілянина і бомбардування. Одна четверта всіх респондентів повідомила, що їм довелося платити за те щоб їх вивезли із країни.

Рис. 2.3 «Скільки українських біженців перебуває у країнах Європи?»[7]

Цифра «Біженці з України» (див.Додаток В), зареєстровані як такі що потребують тимчасового захисту або застосування аналогічних національних

схем захисту в Європі» може включати кілька реєстрацій однієї особи в двох або більше країнах ЄС+; реєстрації, які залишаються незавершеними з різних причин; або реєстрації біженців, які переїхали далі, у тому числі за межі Європи.

Статистичні дані складаються переважно з даних, наданих органами влади. Тому, цифри є приблизними. Тріангуляція інформації та джерел здійснюється на постійній основі, тому можуть траплятися зміни щодо цифр, у тому числі внесені заднім числом.

Куди тікають люди всередині України?

У травні Міжнародна організація з міграції ООН (МОМ) заявила, що понад сім мільйонів людей залишаються у статусі внутрішньо переміщених осіб[6]:

- 27% біженців були з Харківської області
- 16% з Києва
- 16% з Донецької області на сході України
- 24% вказали, що їхні будинки були пошкоджені або зруйновані під час війни

За оцінками МОМ, більше половини внутрішньо переміщених осіб становлять жінки. Багато з них особливо вразливі, тому що вони вагітні або мають маленьких дітей, мають інвалідність або є жертвами насильства.

Частина українців переїхала до росії з Луганської та Донецької областей, які зараз переважно знаходяться в руках проросійських сепаратистських сил. Президент володимир путін заявив, про евакуацію 140 000 мирних жителів з Маріуполя і наголосив, що ніхто з них не був змушений їхати до Росії. Проте представники волонтерських груп стверджують, що допомогли тисячам українців виїхати з росії.

Станом на 26.05.2022р. в росію було депортовано 1,4млн жителів, 230 тис. з яких складають діти. Населення, яке було вивезено на території держави

агресора, спочатку проходило «фільтраційні табори». За результатами опитування родичів, чийх близьких було вивезено, під час процедури фільтрації проводилися допити (нерідко із катуваннями), обшуки, перевірки татуювань, девайсів тощо. Після проходження «фільтрації» людей вивозять на території рф, а тих хто не пройшов залишають у таборах виконувати роботи або вивозять у невідомому напрямку. [11]

Також за допомогою ООН відстежується міграція українців на території агресора. За даними UNHCR, на початку 2023 року 2,9 млн українців перебували на територіях росії та білорусі, однак неможливо точно визначити чи була ця міграція добровільною і скількох з них депортували.[11]

Яку допомогу пропонують країни біженцям?

ЄС надав українцям автоматичне право залишатися та працювати на території 27 країн-членів до трьох років.

Біженців розміщують у приймальних центрах, якщо вони не можуть залишитися у друзів чи родичів. Їм надають харчування та медичне обслуговування, а також інформацію про подальшу подорож. Вони мають право на соціальні виплати та доступ до житла, лікування та школи.[11]

Польща, одна з країн, яка прийняла найбільшу кількість біженців(див. Додаток Д), і Молдова, яка має найбільшу концентрацію біженців за населенням, попросили додаткової підтримки.

З кінця лютого 2022 року Молдова прийняла 718 657 українських біженців і 84 077 громадян третіх країн. З них 107 480 вирішили залишитися в країні станом на 16 квітня 2023 року. З них 47 298 осіб віком до 18 років.[5]

З біженців, які залишилися в Молдові, приблизно 4100 були в певний момент розміщені в Центрах розміщення біженців (RACS), які були критично важливими на початковому етапі реагування.[5]

Крім надання допомоги біженцям з належним притулком, гуманітарна спільнота в країні допомагає задовільнити інші потреби включаючи послуги щодо захисту, охорону здоров'я, освіту, інтеграцію, засоби для існування та надаючи багатоцільові кошти.

Висновки до 2 розділу.

Міграція в Україні у передвоєнний час та у сучасних умовах має різні причини та наслідки.

У передвоєнний час міграційні процеси в Україні були пов'язані з економічними та соціальними факторами, такими як низький рівень життя, брак робочих місць, політична нестабільність, національні конфлікти. Багато українців змушені були емігрувати за кордон, переважно до країн Європи та Північної Америки, в пошуках кращих умов для життя та роботи. У той же час, в Україну в'їжджали іноземні громадяни з метою бізнесу, дипломатичної роботи або навчання.

У сучасних умовах міграційний потік з України зазнав змін. Зараз Україна стала країною-емігрантом, з якої багато людей виїжджають в пошуках кращих умов життя, особливо молоді та висококваліфіковані спеціалісти. Основними причинами міграції є економічна нестабільність, політична та соціальна ситуація в країні, спричинена військовим конфліктом, демографічна криза і інші фактори.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПОВЕРНЕННЯ МІГРАНТІВ В УКРАЇНУ.

3.1 Причини та наслідки масштабної міграції.

На причини української міграції до та після 24 лютого 2022 року впливають різні фактори, зокрема економічні, політичні, соціальні та екологічні умови. Ось кілька потенційних причин української міграції до та після 24 лютого 2022 року:

До 24 лютого 2022 року:

- Економічні причини: багато українців мігрували у пошуках кращих економічних можливостей, зокрема вищих зарплат і кращих перспектив працевлаштування.
- Політичні причини: конфлікт на сході України та анексія Криму Росією, стали причиною для міграції українців, які шукають безпеку та стабільність..
- Соціальні причини: деякі українці могли мігрувати з особистих чи сімейних причин, наприклад, щоб приєднатися до членів сім'ї, які вже мігрували, або щоб отримати освітні можливості за кордоном.

Після 24 лютого 2022 року:

Важко робити висновки про потенційні причини української міграції після 24 лютого 2022 року. На міграційні моделі та причини міграції можуть впливати різноманітні фактори, такі як:

- зміни політичних чи економічних умов в Україні чи інших країнах,
- стихійні лиха чи умови навколишнього середовища,
- зміни глобальних тенденцій міграції.

Рішення щодо повернення або депортації мігрантів мають прийматися на основі відповідних законів, нормативних актів і міжнародних стандартів прав людини. Важливо переконатися, що будь-які дії, вжиті щодо мігрантів, відповідають цим стандартам, і що до мігрантів ставляться з гідністю та

повагою. Крім того, може бути корисним звернення до основних факторів, які стимулюють міграцію, таких як економічні, політичні, соціальні чи екологічні умови, щоб створити більш стійкі рішення, які принесуть користь як мігрантам, так і країнам їхнього походження.

Наслідки масштабної міграції можуть зруйнувати економіку України, оскільки межі країни виїхало багато робочої сили. Зокрема проблему становлять непідйомні соціальні видатки. Втрата кваліфікованої робочої сили через міграцію може стати серйозною загрозою для економічного розвитку країни. Крім того, низькокваліфікована праця за кордоном може призвести до зниження кваліфікації високоосвічених спеціалістів, що також негативно впливає на економічний потенціал країни. Тому важливо приймати заходи, які б сприяли збереженню та залученню талановитих та кваліфікованих фахівців в Україну а також заохочували повернення українських мігрантів з корисним досвідом та знаннями.

Велика кількість мігрантів з України перебувають за кордоном, через руйнування їхніх домівок, повернення цих громадян передбачає утримування з коштів дефіцитного бюджету. Водночас повернення мігрантів буде означати збільшення тиску на ресурси держави, що є досить обмеженими. Як приклад обмеження в доступі електропостачання. [7]Станом на зараз Україна не може забезпечити всі базові потреби для того щоб повернути своїх громадян. Проте із закінченням війни, це завдання стане пріоритетним для виконання.

3.2 Шляхи оптимізації міграційних процесів.

Процес повернення громадян в Україну може залежати від різних факторів, включаючи країну, з якої вони повертаються, причину їх повернення та будь-які застосовані імміграційні чи подорожні правила. Ось деякі загальні кроки, які можна вжити для полегшення повернення громадян в Україну:

1. Звернутися до посольства чи консульства України в країні, де перебувають громадяни. Вони можуть надати вказівки щодо процедур і вимог для повернення в Україну.
2. Переконалися, що громадяни мають дійсні проїзні документи та всі необхідні візи чи дозволи на повторний в'їзд в Україну.
3. Якщо громадянам потрібна фінансова допомога або інша підтримка для поїздки, потрібно подбати про надання ресурсів або направлення до організацій, які можуть допомогти з транспортуванням або переселенням.
4. У випадках, коли громадяни повертаються через надзвичайні ситуації, такі як стихійні лиха чи політичні заворушення, потрібно розглянути можливість координації з міжнародними організаціями, такими як ООН або Міжнародна організація з міграції (МОМ), для надання додаткової підтримки та ресурсів.
5. Після повернення в Україну громадянам потрібно забезпечити належну підтримку, включаючи доступ до медичного обслуговування, житла та можливості працевлаштування, якщо необхідно.

Важливо зазначити, що процес повернення громадян в Україну може бути складним і вимагати координації між кількома державними установами та організаціями. Крім того, важливо забезпечити дотримання прав і гідності громадян протягом усього процесу.

Повернення громадян означає виконання державою ряду робіт:

Житло. Як я зазначала раніше, причиною для міграції багатьох стала руйнація помешкань. Для того щоб повернути населення потрібно створити умови для

його проживання. Станом на зараз урядом вже розроблена програма під назвою «ЄОселя», що дає змогу надання пільгового кредиту на купівлю житла під 3% річних терміном на 20 років. Доступ до цієї програми зараз обмежений, користуватися нею можуть лише військовослужбовці, медики, вчителі та науково-педагогічні працівники. [7]

Економічні можливості. Оскільки найбільш вагомим чинником міграції українців є працевлаштування їх повернення буде залежати насамперед від можливості заробляти. Частково цю проблему можна буде вирішити через брак робочої сили, що в свою чергу стане стимулюючим фактором для підняття заробітної плати. Однак, з боку держави очікується реформація податкової системи або стимулювання працевлаштування іншими методами.

Також необхідно звернути увагу на сферу бізнесу. Держава повинна сприяти розвитку малого та середнього бізнесу, забезпечуючи сприятливе середовище, щоб громадяни, після повернення, могли швидко відкрити власну справу.[7] Важливо спростити процедури реєстрації та ліцензування, зменшити бюрократичні бар'єри та надати підтримку у вигляді консультацій та фінансових ресурсів. Державі слід спростити процедуру кредитування та зменшити кількість необхідних документів, зберігаючи при цьому відповідний рівень контролю і захисту від недобросовісних дій.

Освіта. Більшу частину мігрантів складають жінки з дітьми. Для того щоб діти не втрачали можливості навчання на Батьківщині потрібно розробити програми дистанційного навчання або паралельного навчання за українською програмою

Потрібно враховувати також той факт, що не всі українці повернуться із закінченням війни. Деякі з них вже розпочали нове життя за кордоном і навряд захочуть починати його знову з початку вже на Батьківщині. Тому потрібно продумати шляхи стимулювання і залучення мігрантів в економіку. Це

потребуватиме не тільки реформ в економічній системі країни, а і готовності народу до криз.

Висновки до 3 розділу.

Міграційна політика держави повинна орієнтуватися на захист прав мігрантів та забезпечення їхньої інтеграції в новому середовищі. Для цього необхідно враховувати міжнародні стандарти та норми, які регулюють міграцію, та забезпечувати належну охорону прав мігрантів на працевлаштування, житло, медичну допомогу та освіту.

Крім того, важливо забезпечувати мігрантам доступ до судової системи, щоб вони могли захистити свої права, а також допомагати їм у процесі інтеграції в нове середовище. Усі ці принципи сприятимуть створенню більш толерантного та сприйнятливого соціуму, де мігранти матимуть можливість успішно інтегруватися та внести свій вклад у розвиток країни.

Стратегія регулювання міграції в Україні включає наступні пункти:

- Зменшення нелегальної трудової міграції: посилення контролю на кордоні та запровадження ефективних заходів для запобігання нелегальному перетину кордону.
- Забезпечення соціального захисту українських трудових мігрантів: гарантування прав та соціальної підтримки мігрантів за кордоном, включаючи доступ до медичної допомоги та соціальних послуг.
- Забезпечення повернення мігрантів: розвиток програм та механізмів для сприяння поверненню мігрантів.
- Залучення фінансових коштів в економіку України: створення сприятливих умов для переказів коштів мігрантами до рідної країни та залучення інвестицій.
- Боротьба з нелегальною міграцією: посилення контролю за транзитом нелегальних мігрантів через Україну та співпраця з іншими країнами для обміну інформацією та спільних розслідувань.

Підтримка повернення етнічних українців та раніше депортованих народів:
створення програм та сприяння поверненню цих груп до України.

Висновки

Міграційні процеси в Україні мають значний вплив на розвиток та стабільність громадянського суспільства, а також на національну безпеку країни. З урахуванням сучасних міграційних тенденцій, розробка відповідної державної міграційної політики стає важливим завданням для України. Це має особливе значення, оскільки стосується інтересів більшості громадян. Для досягнення успіху у цій справі необхідне широке теоретичне обґрунтування методології дослідження та розробки методів реалізації державної міграційної політики, яка повинна враховувати умови сьогодення та зовнішні міграційні переміщення населення.

Ось кілька причин, чому міграція продовжує залишатися важливою проблемою:

1. Економічні наслідки: міграція може мати значні економічні наслідки як для країн відправлення, так і для країн, що приймають. Для країн-відправників міграція може призвести до відтоку мізків і втрати цінного людського капіталу. Водночас це також може призвести до збільшення грошових переказів та інвестицій від мігрантів, які проживають за кордоном. Для приймаючих країн міграція може заповнити гостру нестачу робочої сили та сприяти економічному зростанню.
2. Соціальні наслідки: міграція також може мати важливі соціальні наслідки, включаючи інтеграцію мігрантів у нові спільноти та збереження культурної ідентичності. Проте виклики інтеграції можуть бути значними і вимагати значних ресурсів і підтримки як з боку мігрантів, так і з боку приймаючих громад.
3. Політичні наслідки: міграція також може мати значні політичні наслідки, включаючи питання суверенітету, прикордонного контролю та національної ідентичності. Потік мігрантів також може призвести до напруженості та конфліктів між різними групами в приймаючих країнах.

4. Гуманітарні наслідки: нарешті, міграція також може мати важливі гуманітарні наслідки, особливо для біженців і шукачів притулку, які змушені покинути свої домівки через конфлікт, переслідування чи інші форми насильства. Надання підтримки та допомоги цим особам є критично важливим аспектом проблеми міграції.

Україна потребує нової стратегії міграційної політики, щоб вирішити проблеми зовнішньої та внутрішньої міграції. Важливо встановити чіткий механізм регулювання міграційних процесів, протидіяти нелегальній міграції та створити правову базу для інтенсивних потоків зовнішньої міграції.

Додатково, необхідно забезпечити соціальний захист українських громадян, за кордоном. Ці питання є ключовими для збереження економічного та інтелектуального потенціалу країни та її економічного суверенітету.

Додатки**Додаток А****Аналіз регіональної структури кількості вибулих осіб, %[9]**

Регіон	2010	2020
Усього по Україні	100	100
Вінницька обл	4,53	3,85
Волинська обл	2,64	2,54
Дніпропетровська обл	6,8	6,59
Донецька обл	8,48	4,63
Житомирська обл	3,51	3,94
Закарпатська обл	1,25	1,38
Запорізька обл	3,42	3,53
Івано-Франківська обл	2,54	2,86
Київська обл	4,14	5,75
Кіровоградська обл	2,53	2,93
Луганська обл	4,77	2,14
Львівська обл	4,8	5,88
Миколаївська обл	2,24	2,54
Одеська обл	5,26	5,46
Полтавська обл	3,75	4,35
Рівненська обл	2,97	3,66
Сумська обл	3,2	3,45
Тернопільська обл	2,12	2,58
Харківська обл	6,53	8,42
Херсонська обл	2,23	2,43
Хмельницька обл	3,45	3,76
Черкаська обл	3,15	3,57
Чернівецька обл	1,56	1,58
Чернігівська обл	2,69	2,66

М. Київ	6,61	9,52
---------	------	------

Додаток Б

**Розподіл трудових мігрантів за країною перебування та формою
трудового договору, %[9]**

	За формою трудового договору, %					
	2007-2008		2010-2012		2015-2017	
	письмова	Усна або статус невизначеного	письмова	Усна або статус невизначеного	письмова	Усна або статус невизначеного
Частка українських трудовах мігрантів	34,5	65,5	38	62	38,3	61,7
За країнами перебування						
російська федерація	27,4	72,6	28,9	71,1	18,9	81,1
Польща	14,5	85,5	11,7	88,3	43,1	56,9
Італія	23,5	76,5	48,7	51,3	34,2	65,8
Чеська Республіка	52	48	58,1	41,9	47,8	52,2
Іспанія	52,2	47,8	48,5	51,5	-	-
Німеччина	-	-	52,9	47,1	24,5	75,5
Угорщина	68,1	31,9	48,7	51,3	42,1	57,9
Португалія	40,7	59,3	35,6	64,4	71,9	28,1
Білорусь	-	-	56,9	43,1	28,9	71,1
США	-	-	-	-	100	-
Ізраїль	-	-	-	-	13,2	86,8
Фінляндія	-	-	-	-	100	-
Інші країни	59,4	40,6	80,6	19,4	64,4	35,6

Додаток В

Country	Data Date	Refugees from Ukraine registered for Temporary Protection or similar national protection schemes	Refugees from Ukraine recorded in country
Armenia	17.04.2023	Not applicable	559
Austria	17.04.2023	95 993	95 993
Montenegro	17.04.2023	8 298	32 383
Spain	16.04.2023	173 829	173 829
Switzerland	14.04.2023	83 428	65 763
Belgium	11.04.2023	70 157	70 917
Norway	11.04.2023	45 238	45 238
Slovenia	11.04.2023	9 038	9 461
United Kingdom	11.04.2023	201 000	201 000
Denmark	10.04.2023	39 479	41 560
Finland	10.04.2023	53 318	47 067
Serbia and Kosovo: S/RES/1244 (1999)	10.04.2023	1 289	3 050
Bosnia and Herzegovina	09.04.2023	Not applicable	166
Ireland	09.04.2023	80 085	80 540
North Macedonia	09.04.2023	Not applicable	6 615
Croatia	07.04.2023	21 640	21 640
Georgia	06.04.2023	Not applicable	24 182
Sweden	05.04.2023	53 957	53 957
Greece	31.03.2023	22 704	22 704
Germany	25.03.2023	922 657	1 056 628
Albania	23.03.2023	28	2 758
Italy	17.03.2023	173 213	173 213
Azerbaijan	13.03.2023	Not applicable	5 031
Cyprus	12.03.2023	21 842	16 281
Iceland	28.02.2023	2 674	2 674
Portugal	26.02.2023	58 242	58 242
Malta	19.02.2023	1 744	1 744
Netherlands	10.02.2023	89 730	89 730
Türkiye	26.01.2023	Not applicable	95 874
Liechtenstein	18.01.2023	536	410
France	31.10.2022	118 994	118 994
Luxembourg	25.10.2022	6 756	6 756
Всього		2 355 869	2 624 959

Джерело: Operational Data Portal <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> [5]

Додаток Г

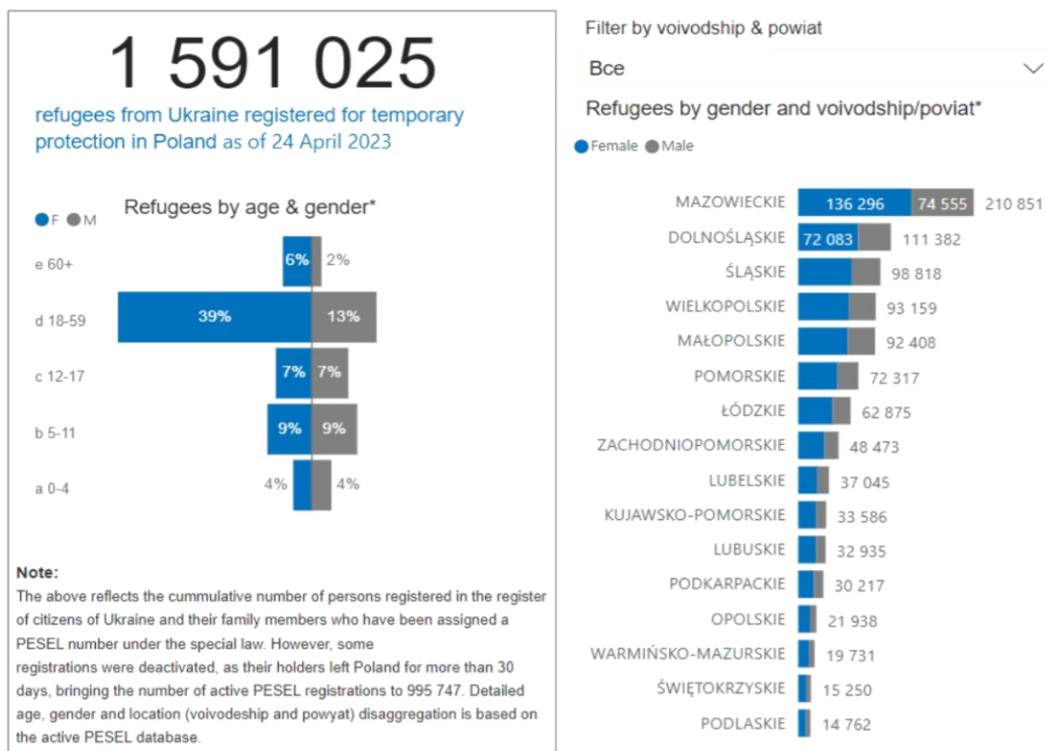
Міграції населення України в роки державної незалежності (1991–2008 рр.), осіб[1]

Роки	Обсяги валової	міграції				
		міждержавна				
	внутрішньорегіональна	міжрегіональна	загальний обсяг	прибуло	вибуло	міграційне сальдо
1991	1188374	740622	800817	490597	310220	180377
1992	1055036	667095	814356	538205	276151	262054

1993	1021114	670670	634851	341192	263659	47833
1994	893210	607611	515717	187392	328325	-140933
1995	939188	607260	422976	166551	256425	-89874
1996	858126	615536	376262	129538	246724	-117186
1997	846094	583678	299244	108559	190685	-82126
1998	894582	585083	221096	71810	149286	-77476
1999	875348	528576	176383	65794	110589	-44795
2000	461880	274861	154000	53700	100300	-45500
2002	450084	267448	118737	42473	76264	-33791
2003	443231	279313	103188	39489	63699	-24210
2004	445663	295149	84749	38567	46182	-7615
2005	439269	284373	74977	39980	34997	4583
2006	440898	280757	74209	44227	29982	14245
2007	435844	275941	76176	46507	29669	16838
Разом	11587941	7563973	4947738	2404581	2543157	-138576

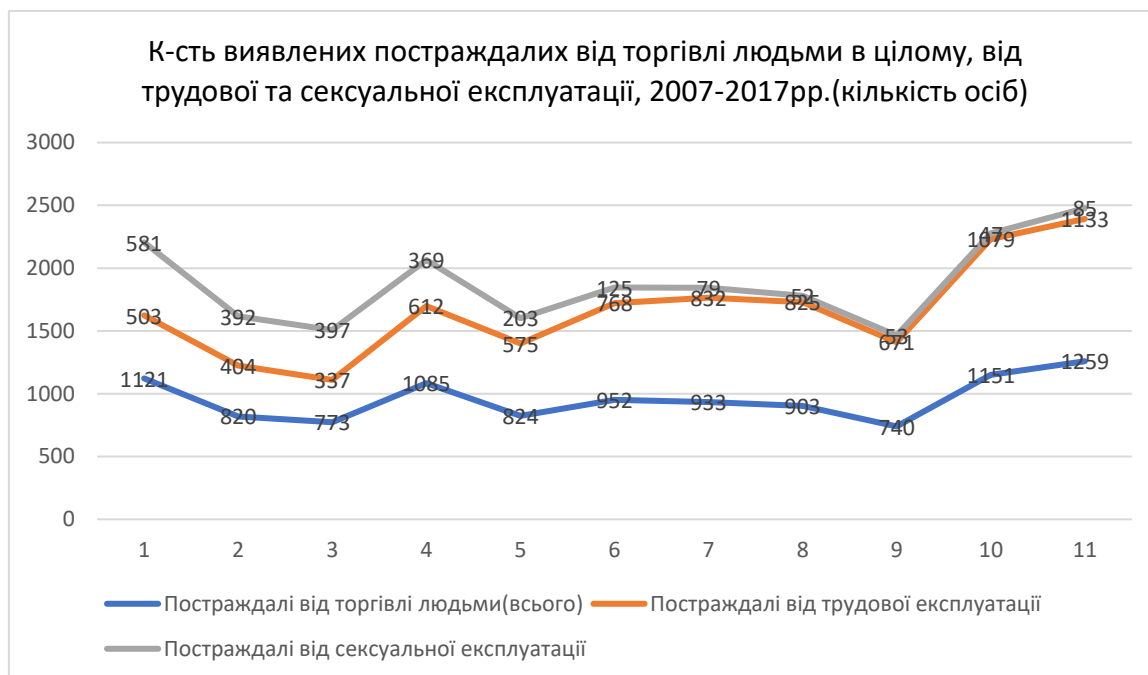
Джерело: [1].

Додаток Д

Джерело: Operational Data Portal <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>[5]

Додаток Е

Джерело : [9]

Додаток Є

За даними Посольства Республіки Польща в Україні, кількість українців, які працевлаштовані в Польщі, протягом періоду з 2017 по 2022 роки складала:

Роки	Кількість українців, працевлаштованих в Польщі
2017	1013000
2018	1281000
2019	1383000
2020	1392000
2021	1380000
2022	1430000(прогноз)

Додаток Ж

Розподіл постраждалих осіб від торгівлі людьми за статтю та формою експлуатації, %, 2014-2017рр.[9]

Стать	Види експлуатації, %, 2014-2017(к-сть осіб)											
	Сексуальна				Не сексуальна				Змішана			
	2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017
Жінки	100% (52)	100% (53)	100% (47)	100% (85)	38% (326)	50% (326)	37% (415)	34% (397)	-	-	100% (1)	0%
Чоловіки	0%	0%	0%	0%	62% (525)	50% (361)	63% (681)	66% (776)	-	-	0%	100% (1)

Джерело : [9]

Список використаних джерел:

1. М.Д.РОМАНЮК «МІГРАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ» Електронний ресурс: <https://dse.org.ua/arhcive/11/6.pdf>
2. Olena Fedyuk, Marta Kindler «Ukrainian Migration to the European Union»; pp35-50.
3. Olena Fedyuk, Marta Kindler «Ukrainian Migration to the European Union», Chapter: «Ukrainian Migration Research Before and Since 1991» pp17-33.
4. Olena Fedyuk, Marta Kindler «Ukrainian Migration to the European Union», Chapter: «The Temporary Nature of Ukrainian Migration: Definitions, Determinants and Consequences» pp. 91-112.
5. Operational data portal, Ukraine refugee situation. Електронний ресурс: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine#>
6. International Organization for Migration (IOM), Jun 01 2022. DTM ЗВІТ ПРО ВНУТРІШНЄ ПЕРЕМІЩЕННЯ В УКРАЇНІ ОПИТУВАННЯ ЗАГАЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ РАУНД 5 23 ТРАВНЯ 2022 РОКУ. IOM, Ukraine. Електронний ресурс: <https://dtm.iom.int/reports/zvit-pro-vnutrishne-peremischennya-v-ukraini-opituvannya-zagalnogo-naselennya-raund-5-23>
7. Економічна правда «Українські мігранти підіймають економіку Європи. Що буде з Україною без них?». Електронний ресурс: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/01/10/695807/#:~:text=%D0%A1%D0%BA%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%B8%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B2%20%D0%B2%D0%B8%D1%97%D1%85%D0%B0%D0%BB%D0%BE&text=%D0%A6%D0%B5%20%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%>

[B7%D1%8C%D0%BA%D0%BE%201%25%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%20%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F,%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%B7%D1%8C%D0%BA%D0%BE%202%2C9%20%D0%BC%D0%BB%D0%BD%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B2.](#)

8. European Union Agency for Asylum (EUAA), 2022 «Forced displacement from and within Ukraine: Profiles, experiences, and aspirations of affected populations». Електронний ресурс:
https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2022-11/2022_11_09_Forced_Displacement_Ukraine_Joint_Report_EUAA_IOM_OECD_0.pdf
9. Українське суспільство: міграційний вимір : нац. доповідь / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. – К., 2018. – 396 с. Електронний ресурс:
https://www.idss.org.ua/arhiv/Ukraine_migration.pdf
10. CReAM research team: last updated 15 February 2023 «Current migration flows from Ukraine». Електронний ресурс: <https://cream-migration.org/ukraine-detail.htm?article=3573>
11. Вимушена міграція і війна в Україні (24 березня — 10 червня 2022) Ліліана Філіпчук, Олена Сирбу. Електронний ресурс:
<https://cedos.org.ua/researches/vymushena-migracziya-i-vijna-v-ukrayini-24-bereznya-10-chervnya-2022/#:~:text=%D0%97%D0%B0%20%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%20%D0%94%D0%9F%D0%A1%D0%A3%2C%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D1%8F%D0%B3%D0%BE%D0%BC%2024,%D1%8F%D0%BA%D1%96%20%D0%BF%D0%BE%D0%BA%D0%B8%D0%BD%D1%83%D0%BB%D0%B8%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%83%20%D1%87%D>

[0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B7%20%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%83.](#)

12. Zahrobska, A. F. (1974). Organizovani pereselenja v systemi migratsiji naselennja URSR [Organized resettlements in the system of migrations of the population of the UkSSR]. Kiev: NaukDumka.
13. Yankovskaya, E. A. (1977). Pereraspredelenije trudovyh resursov [Redistribution of labour resources]. Kiev: NaukDumka.
14. Nicole B. Simpson «Demographic and economic determinants of migration». Електронний ресурс: <https://wol.iza.org/articles/demographic-and-economic-determinants-of-migration/long>
15. Ольга Ровенчак «Визначення та класифікації міграцій: наближення до операційних понять» . Електронний ресурс: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/rovenchak_vyznachennia.pdf
16. Позняк О.В. Зворотна міграція до України: обсяг і характеристики поверненців / О. В. Позняк // Демографія та соціальна економіка. - 2019. - №1 (35). - С. 82-96.
17. МОМ, Агентство ООН з питань міграції, п'ятий випуск публікації «Міграція в Україні: цифри і факти» 2021р. Електронний ресурс: https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/documents/migration_in_ukraine_facts_and_figures_2021-ukr_web.pdf
18. Дарія Михайлишина, Центр Економічної Стратегії «УКРАЇНСЬКІ БІЖЕНЦІ: ХТО ВОНИ, ЗВІДКИ І ЯК ЇХ ПОВЕРНУТИ ?» 22.02.2023. Електронний ресурс: <https://ces.org.ua/who-are-ukrainian-refugee-research/>
19. Тарас Токарчук, Департамент монетарної політики та економічного аналізу, «Перекази від трудових мігрантів: поточна ситуація та оцінка перспектив» 03.06.2020р. Електронний ресурс:

https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Transfers_from_migrant_workers_Tokarchuk_2020-06-03.pdf?v=4

IOM UN Migration/ Електронний ресурс: <https://ukraine.iom.int/uk/dani-ta-resursy>

21. Державна служба статистики України, Демографічна та соціальна статистика / Населення та міграція. Електронний ресурс: <https://www.ukrstat.gov.ua/>